بسم الله الرحمن الرحيم

TARİHSEL BİLGİLER İMANIN KONUSU MUDUR?

Eğer inancın ve toplum ile devlet düzeninin temeline, insanı geçmişe mahkûm ve mecbur eden "Kur'an, Sünnet, İcma, Kıyas" gibi bir esas konulursa yeni bilgi üretimi sizin elinizde olduğu müddetçe kendi toplumunuzu bu inanç üzerine korur ve dünyaya liderlik edersiniz fakat hayatın temeline koyduğunuz formülünüz sizin dışınızda oluşan ve gelişen yeni bilgiye karşı bir davranış kalıbı veya bir değer üretemezse bu formül 'eskiye hayran, yeniye düşman' bir tutuculuğa dönüşür. Üretilen yeni bilgi sizin tutuculuğunuzdan daha güçlü ise o ileriye doğru ilerlerken siz geçmişe doğru gider ve geçmişi her geçen günden daha fazla kutsarsınız; rivayet dinleşir, tamamen zanni olan tarihsel olaylar kesin bilginin yerine geçer ve en sonunda yaşanan güne (şimdiye) yabancı ve düşman olursunuz.

"Kur'an, Sünnet, İcma, Kıyas" formülünde Kur'an'ın dışındaki kaynakların üçü de zamana ve mekâna bağımlı tarihsel olgulardır. Kur'an ise hem kendisi zamanlar ve mekânlar üstüdür hem de öğretisinin amacı insanı kendi zamanının ve kendi mekânının efendisi haline getirmektir.

Kime ait olursa olsun, kimden ve ne şekilde gelirse gelsin geçmişe dair bilgiler kesinlikle dikkate alınması gereken bilgilerdir fakat bu bilgiler hem zannidir hem de tarihseldir. Zanni ve tarihsel bilgiler ile sahih bir tasavvur oluşturulamaz ve sahih bir medeni yaşam kurulamaz.

Zamanlar ve mekânlar üstü olan Kur'an'ın yanına tamamen tarihsel bilgiler konulması, bilginin, tarihsel şablonlara göre oluşmasına neden olmuştur yani hayat yani inanç yani din motamot geçmişi tekrarlamaya dönüştürülmüştür oysa hayat, inanç ve din aynı zamanda ve aynı mekânda bile olsalar insanların birbirini tekrarı üzerine kurulmamış, tam tersi her bir ferdin Allah dışındaki her türlü etkileşimden uzak bir şekilde kendisini, kendi zamanında ve kendi mekânında gerçekleştirmesi temeli üzerine kurulmuştur.

Epey uzun bir süre her konuda dünyaya liderlik yapan Müslüman dünya 18. yüzyıl batı aydınlanmasının(!) ürettiği yeni bilgi karşısında tavır ve düşünce geliştiremedi çünkü "tarihsel" hâle getirdiği inancında bu bilgiye karşı bir şablon bulamadı bu yüzden tüm zamanını kendi toplum düzenini temelinden sarsacak bu yeni bilgiye düşmanlık etmek için harcadı. Müslüman dünyada "küfrü, fıskı, nifak'ı, şirk'i" cesaretle inceleyecek, kendi sağlam zemininde bu kavramları irdeleyip en kılcal damarlarına ulaştıracak laboratuvarlar kuramadı -ki bizim laboratuvar dediğimize bakmayın, bu 'ahd-i zikri kina-i' bir kavramdır ve "laboratuvar" kelimesinin kendi dünyamızdaki karşılığı "medrese"dir. Bu söylem *"Batı bilimine, ilmine yenildik."* anlamına gelmemektedir, tam tersi bu söylemin tam karşılığı *"Kendi inancımızı temsil edemedik."* demektir.

Şimdi, yaşadığımız şu çağda 'İslam' dışında gelişen bilimin ve ilmin ezici baskısı ile neredeyse inancımızdan vazgeçmek üzereyiz çünkü özellikle "entelektüel ve akademik" camia, İslam'ın, bu devasa bilim karşısında pek işe yaramadığına inanmış durumda. Tüm kitaplar buna göre yazılmakta, tüm vaazlar buna göre verilmekte, tüm konferanslar buna göre düzenlenmektedir. Âliminden cahiline tüm Müslümanların bilinç altında İslam'ın çağdaş insanı adam edemeyeceğine dair kesin bir kanı (belki de "inanç" demeliyim) oluşmuş durumda. Tüm

çözüm önerileri binlerce kere yapılmış ve sonuç alınamamış bir deneyi yeniden yapma temeline yaslanmaktadır. Haliyle bu bir bıkkınlığı ve bir umutsuzluğu beraberinde getirmektedir. Bu umutsuzluk, aydın(!) insanı kendi inancına karşı daha duyarsız hâle getirmekte ve umudu batının neredeyse iki asır önce çöpe attığı felsefi akımlarda aramaktadır. İddia edemem ama batıda takipçi sayısı iki yüz bin olan tek bir felsefeci bulamazsınız, videoları birkaç milyon kez izlenen bir vaiz de bulamazsınız.

Evet, kurtuluş kesinlikle inancımızdadır. Ne kaybetmiş isek ona dönüp onda aramalıyız, bu da kesindir, filhakika herkes de bunu yapmakta ve "öze dönüş" diyerek inanca dönmeyi tavsiye etmektedir fakat sorun tam da "inancımız" kelimesinin içeriğinde yatmaktadır. İnancımız İslam olmasına İslam'dır da "İslam" kelimesinin içeriğinde ne vardır? Hâlâ "Kur'an + Sünnet + İcma + Kıyas" vardır.

Bir inancın formülünde öge olmaksızın tek başlarına ele alındıklarında, "Sünnet (rivayet), İcma (bu da rivayet), Kıyas (bu da rivayet)" her biri kendi potansiyellerinden daha fazlasını verecek olan bu olgular dinin temeline konulup dokunulmaz bir inanca dönüştürülünce hem kendi potansiyelleri açığa çıkmamakta hem de insanın enerjisini sömürerek ondaki potansiyeli de yok etmektedir.

Müslümanların elindeki müktesebatın tamamı bu formüle göre üretilmiş eski ve eskiye mahkûm eden bilgilerdir. Onların elinde olmayan tek şey batının son iki asırlık bilimi değildir, aslına bakılırsa bu hiç önemli de değildir. Müslümanların elinde olmayan şey, onları zamanlar ve mekânlar üstü bir tasavvura ulaştırarak kendi zamanında ve kendi mekânında hiç kimseyi taklit etmeden kendilerini, sadece kendilerini gerçekleştirecek bir bilgi nazariyesi ve bu temelle oluşmuş bir müktesebattır.

Gözden kaçırılmaması gereken ince bir detay vardır burada. Bilginin eski olması, rivayet olması, icma olması, içtihat olması asla tehlikeli bir şey değildir. Tehlikeli olan, bilginin eskiye mahkûm ve mecbur etmesidir, meselelere tarihi değil tarihsel baktırmasıdır. Nihayetinde "tarih" dediğimiz şey artık var olmayanın bilgisidir ve artık var olmayanın bilgisi inancın konusu olmaz, olamaz; olsa olsa tecrübenin konusu olur, -ki tecrübi bilgi de bir açıdan "burhani" bilgidir.

Tam burada itiraz olarak denilebilir ki *"'Artık var olmayanın bilgisi inancın konusu olmaz.' diyorsunuz ama resullere iman İslam'ın asıllarından biridir ve resuller de artık var değillerdir, o takdirde resullere iman da iman olmaktan çıkıp tecrübenin konusu olmaz mı?"* Tabii ki olmaz ve üstelik bu yanlış bir sorudur çünkü resullerin hayat tecrübeleri zaten imanın konusu değildir; imanın konusu olan, sıradan bir beşeri resul yapan risalettir. Risalet ise artık var olmayanın bilgisi değil, hep var olanın ilmidir.

Kusursuzluk sadece Âlemlerin Rabbi Allah'ın olabileceği bir şeydir.

الحمد لله رب العلمين

Ramazan Demir
06.02.2025